

SIPOS Alexandra

Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám

A DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG ÉS A NATO KAPCSOLATA

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOUTH AFRICA AND NATO

A szerző a nyugati világ és az apartheid rezsím kapcsolatát, a NATO és Dél-Afrika kapcsolatrendszerét, az ország geostratégiai fontosságát taglalja a hidegháború idején és az azt követő időszakban. A Dél-afrikai Köztársaság a nemzetközi szankciók¹ ellenére sem volt teljesen elszigetelt az apartheid rezsím időszakában, mert geostratégiai fekvése az Indiai-óceán és az Atlanti-óceáni keresztútján, valamint az afrikai kontinensen való fellépése a függetlenségi mozgalmakkal szemben, felértékelte szerepét a hidegháborúban. A demokratizálódott Dél-afrikai Köztársaság, amely az afrikai kontinens meghatározó politikai, gazdasági és katonai hatalma, a G-20 tagja, BRICS és IBSA ország,² az Afrikai Unió egyik vezető országa, így a jövőben a nemzetközi, de elsősorban az afrikai kontinens biztonsága érdekében jelentős szerephez jut. A NATO hatékonyabb és rugalmasabb partnerségi politikája (Berlin Partnerségi Csomag, Berlin Package), a Szövetség meglévő és a potenciális partnerei számára új dimenziókat nyitott meg. A NATO és Dél-Afrika között a kapcsolatok fokozatos kiépítése és szélesítése várható. A NATO líbiai műveletének negatív dél-afrikai megítélése azonban megnehezítheti ezt.

The author of the article discusses the relationship between the apartheid regime and the Western world, NATO and South Africa relations, taking into account the country's geo-strategic importance during and after the Cold War period. The Republic of South Africa, despite the international sanctions was not completely isolated during the apartheid regime. Its role in the Cold War was of high esteem because of its geostrategic location at the cross road of the Indian Ocean and the Atlantic Ocean, as well as for its action against the independence movement on the African continent. Today South Africa is a democratic country, a dominant political, economic and military power in Africa, a member of G-20, one of the leading countries of the African Union, and one of the BRICS and IBSA countries, thus has significant role in the international order, especially in the African continent's security.

NATO's more efficient and flexible partnership policy (Berlin Package) opened new dimensions for existing and potential partners. It is likely that NATO South Africa relationship will be gradually built and broadened. South Africa's negative assessment of NATO operation in Libya, however, might complicate this.

A Dél-afrikai Köztársaság Afrika legdélebbi állama. Északon szárazföld, nyugatról kelet felé haladva Namíbia, Botswana, Zimbabwe és Mozambik határolja. Az ország keleti határa az Indiai-óceán, nyugati irányból az Atlanti-óceánnal határolja, az ország és a kontinens legdélebbi pontja a Jóreménység-fok (1. sz. ábra).

¹ „... az ENSZ közgyűlés 1962. november 6-án, az 1761-es határozatában a Dél-afrikai Köztársasággal fenntartott kapcsolatok megszakítására szólította fel a tagállamokat, valamint apartheid-ellenes ENSZ bizottság felállításáról döntött.” In: Búr Gábor, Afrika kulcsállama – Dél-Afrika, Afrika Tanulmányok 2008. II. évfolyam 1. szám, 8. o.

² 2011 tavaszán Dél-Afrika a BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa) országok tagjává vált, így a feltörekvő hatalmakkal együtt rangsorolják. Az IBSA (India, Brazil, South Africa) a három felemelkedő, déli féltekén fekvő hatalom együttműködése.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOS Alexandra

Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám1. sz. ábra A Dél-afrikai Köztársaság geostratégiai helyzete³(Forrás: Global City Map, <http://globalcitymap.com/africa/southern-africa-map.html>)

A hetvenes években egyes katonai körök⁴ a dél-afrikai apartheid rendszer túlélésére úgy tekintettek, mint a globális védelmi politika alapvető fontosságú láncszemére, ahol nagyobb szerep hárul a jól felszerelt és politikailag megbízható regionális partnerekre. A Nyugat és a szubkontinens legerősebb fehér rezsime közötti szorosabb katonai kapcsolatokhoz a dél-afrikai régió biztosításával kapcsolatos nyugati érdekek védelme vezetett.

A nyugati világ és az apartheid rendszer kapcsolatát, a NATO és Dél-Afrika kapcsolatrendszerét, a politikai berendezkedése miatt pária jelzővel illetett ország geostratégiai fontosságát számos cikkben elemezték.⁵ A Dél-afrikai Köztársaság nagy vonzerejét a geopolitikai fekvése mellett a gazdasági és technológiai fejlettsége adta. Gazdasági erőforrásai miatt fontos volt a regionális katonapolitika számára, de a nyílt szövetséget az apartheid rezsimmal kerülték, emiatt nem valósulhatott meg az ország területén a Jóreménység-foka környéki stratégiai jelentőségű vizek ellenőrzését biztosító haditengerészeti bázis.⁶

³ Global City Map, <http://globalcitymap.com/africa/southern-africa-map.html> (Megnyitva 2013. január 2.)

⁴ Smith, Patrick L.: Behind the „Cape Route Theory”, NATO flirts with South Africa, *The Nation*, September 24, 1977 p. 262-264.; Kruls, H J: NATO and the Cape Sea Route , In: *NATO and South Africa, 1969, Report*, 23 p, South African Institute of International Affairs (SAIIA); Rick Rozoff: NATO Of The South: Chile, South Africa, Australia, Antarctica, *Global Research*, May 31, 2009 <http://www.globalresearch.ca/nato-of-the-south-chile-south-africa-australia-antarctica/13788> (Megnyitva 2013. március 1.)

⁵ Smith, Patrick L.: Behind the „Cape Route Theory” , *NATO flirts with South Africa*, *The Nation*, September 24, 1977 p. 262-264.; Kruls, H J: NATO and the Cape Sea Route , In: *NATO and South Africa, 1969, Report*, 23 p, South African Institute of International Affairs (SAIIA)

<http://www.africaportal.org/dspace/articles/nato-and-south-africa> (Megnyitva 2013. május 3.)

⁶ Coye, Beth F., ed. *An Evaluation of U.S. Naval Presence in the Indian Ocean*, *Naval War College Review*, October 1970 p. 34–52.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOS Alexandra

Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám

Az Amerikai Egyesült Államok a dél-afrikai régió kisebbségi rendszereinek (a portugál gyarmatoknak, Rhodesiának, Dél-Afrikának és a dél-afrikai megszállás alatt lévő Namíbiának (Délnyugat-Afrika) a regionális „stabilitás” érdekében burkolt támogatást nyújtott.

Az apartheid politika ugyan problémát jelentett, de megkezdődött a különféle elméletek és elgondolások kidolgozása, arra vonatkozóan, hogyan tegyék a katonai kapcsolatokat Dél-Afrikával a nemzetközi emberi jogok tiszteletben tartására és a demokratikus értékekre épülő nyugati világ számára elfogadhatóvá. Dél-Afrika felértékelődéséhez jelentős mértékben hozzájárult az 1956 júliusa és októbere között kibontakozott szuezi válság, és az arab-izraeli háborúk, amelyek miatt a lezárt és megrongálódott csatorna helyett az olajszállító hajók Afrika megkerülésével közlekedtek.⁷

Az ún. Cape Route-elmélet jelentőségét az Indiai-óceánon kialakult hatalmi vákuum, a kőolaj és más nyersanyagok stratégiai utánpótlási vonalainak veszélyeztetettsége, valamint az Indiai-óceánon növekvő szovjet haditengerészeti jelenlét adta. A Cape Route-elmélet lehetővé tette volna a szorosabb katonai együttműködést a Dél-afrikai Köztársasággal, és ebből kifolyólag számíthattak volna az afrikai felszabadítási mozgalmak okozta „instabilitás” ellen küzdő többi fehér rezsimre is. A lényeg azonban az Indiai-óceánon való amerikai haditengerészeti jelenlét, valamint a NATO és Dél-Afrika közötti katonai szövetségen volt. A NATO jelenléte Dél-Afrikában jelentős tényező lehetett volna a fehér kisebbségek és az afrikai felszabadítási mozgalmak közötti konfrontációban.

Azonban a szovjet haditengerészeti jelenlétet jelentősen túlértékelték az Indiai-óceánon, valamint az is bizonyos volt, hogy a szovjetek nem vágták volna el a Nyugat számára fontos stratégiai útvonalat, tartva a válaszlépésektől.

Az 1960-as évek végén és a hetvenes évek elején a Cape Route-elméletet a NATO stratégiák arra használták fel, hogy a NATO katonai jelenlétét a Baktérítón túlra is kiterjesszék. 1972-ben a szovjet haditengerészeti fenyegetést az Észak-atlanti Közgyűlés is tárgyalta, valamint a Katonai Bizottság egy jelentést készített a NATO Baktérítón túli területekre kiterjesztett szövetségi befolyásáról. A jelentés megemlítette a Dél-afrikai Köztársasággal való együttműködés szükségességét. 1973 júniusában a Szövetséges Erők Atlanti-óceáni Főparancsnokságát (Allied Command Atlantic, ACLANT) felhatalmazták a Cape Route tengeri útvonal védelem készenléti terve kidolgozására.⁸ A főparancsnokság hadműveleti terve szerint a szövetségeseknek figyelembe kellett venni a Fokváros melletti tengeri útvonalak jelentőségét, amelyeket válság vagy háború esetén meg kellett védeni. A múlt század hetvenes éveiben a NATO felelősségi területén kívüli (lásd 6. cikkely)⁹ válság esetén való műveleti felelősségvállalás új fejlemény volt, amely nagy stratégiai fontosságot tulajdonított a Dél-afrikai Köztársaság védelmi szerepének.

Amikor a sajtó munkatársai a NATO tisztviselőket a Cape Route tervvel kapcsolatban kérdezték, azonban ők tagadták annak létezését. 1974. november 6-án a brit parlament Alsóházában arról kérdezték a külügyminisztert, hogy igaz-e a NATO védelmi együttműködése a Dél-afrikai Köztársasággal, aki elismerte ugyan, hogy készült egy tanulmány, de sem a NATO tagállamok, sem a Szövetség nem tervezi kiterjeszteni befolyását a felelősségi területeken kívülre.¹⁰ Habár a terv szigorúan titkos volt, mégis az ENSZ Különleges Bizottsága a gyarmatosítás megszüntetéséről (Special Committee on Decolonization)¹¹ tudomására jutott 1974 tavaszán. A bizottság szerint a déli féltéke műveleti tervezésé-

⁷ A Szezei-csatorna történetét részletesen lásd Vincze Lilla: Szezei-csatorna, <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=KEMGQH> (Megnyitva 2013. május 12.)

⁸ Dél-Afrika haditengerészeti kommunikációs központot épített ki Silvermine-ban, hogy a szovjet hajók mozgását ellenőrizzék, és kapcsolatban állt a brit és az amerikai haditengerészettel.

⁹ „Az 5. cikk alkalmazása szempontjából egy vagy több Fél ellen irányuló támadásnak kell tekinteni azt a fegyveres támadást, amely 1. a Felek egyikének területe ellen Európában vagy Észak-Amerikában, Franciaország algériai megyéi ellen, Törökország területe ellen vagy a Felek bármelyikének joghatósága alá tartozó, az észak-atlanti térségben a Ráktérítőtől északra fekvő szigetek ellen;” http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/NATO_dokumentumok/ (Megnyitva 2013. április 5.)

¹⁰ NATO in South Africa - 1970's, <http://www.militaryphotos.net/forums/showthread.php?155891-NATO-in-South-Africa-1970-s> (Megnyitva 2013. március 2.)

¹¹ A 24-ek bizottságát (Committee of 24 - a gyarmatosítás megszüntetésével foglalkozó különleges bizottságot) 1961-ben alapították meg, amelynek feladata az ENSZ Közgyűlés 1960. december 14-én elfogadott 1514. számú határozatának figyelemmel kísérése volt. 1514 (XV.) Declaration on the granting of independence to colonial countries and people, lásd

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOS Alexandra

Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám

nek célja nem a tengeri útvonalak védelme és a feltételezett szovjet fenyegetés, hanem a fehér kisebbségi államok státuszának fenntartása volt. Az ENSZ Különleges Bizottsága Josef Luns-hoz, az akkori NATO főtitkárhoz fordult a NATO és a Dél-afrikai Köztársaság közötti kapcsolatok tárgyában. A főtitkár határozottan tagadta, hogy bármiféle politikai, katonai vagy technikai kapcsolat lenne a Szövetség és a Dél-afrikai Köztársaság között, hiszen a hadműveleti tervek csak a Fokváros körüli tengeri útvonalak védelmére szolgáltak. A fenti nyilatkozatok és az apartheid rezsim vállalhatatlansága ellenére azonban a NATO és Dél-Afrika között két évtizeden át informális tárgyalások folytak, mert nem engedhették meg annak a kockázatát, hogy az ország szovjet bábállammá váljon.¹²

Sir Peter Hill-Norton admirális, a NATO Katonai Bizottság elnöke (1974-1977) a NATO felelősségi területén kívüli monitoring rendszer felállítását javasolta, mivel a szovjet haditengerészet indiai-óceáni jelenléte a Nyugat kommunikációs vonalait veszélyezteti. Javaslatára alapján „érdekeltségi területet” lehetett volna létrehozni Európán kívül, mert megítélése szerint a Baktérióig terjedő terület behatárolása (lásd Észak-atlanti Szerződés 6. cikk) jelentősen gyengítette a szervezet védelmi képességét. Ez az új megközelítés megeremtetten volna a formális kapcsolatot a Dél-afrikai Köztársasággal, és egyben kitolta volna a NATO műveletek határát a Szövetség felelősségi területén túlra.¹³

1974 nyarán és őszén a brit és a francia flotta haditengerészeti gyakorlatot hajtott végre a Jóreménység-fokánál Dél-Afrikában. Titkos tárgyalások indultak arról, hogy a Fokváros melletti Simonstownt NATO haditengerészeti bázisként használják.¹⁴ Simonstown kikötő és haditengerészeti bázis használatának története azonban jóval korábbra nyúlik vissza. A Simonstown Haditengerészeti Egyezményt az Egyesült Királyság és a Dél-Afrikai Unió között 1955. június 30-án írták alá, amikor Dél-Afrika még a Brit Nemzetközösség tagja volt, így az nem minősült az ENSZ alapokmány 102. cikke szerint regisztrálandó szerződésnek.¹⁵

1974 májusában az ottawai NATO csúcserkeztelen Henry Kissinger biztosította a NATO állam- és kormányfőit, hogy Amerika figyelemmel kíséri azokon a „problémás területeken” zajló folyamatokat, amelyek érinthetik a Szövetség biztonságát.¹⁶ A csúcserkeztelés témája a NATO műveleti területének kiterjesztése volt. Egy évvel később javasolták a Védelmi Tervező Bizottságnak (Defense Planning Committee, DPC), hogy a NATO a dél-afrikai Simonstown bázisát integrálja a rendszerbe.

A Caetano diktatúra 1974-es összeomlása Portugáliában jelentős visszalépést jelentett azon katonai stratégiák számára, akik a Dél-atlanti térségben és az Indiai-óceánon a Nyugati jelenlét erősítésének támogatói voltak. Angola és Mozambik függetlenné válása után a Dél-afrikai Köztársaság maradt az egyedüli regionális katonai hatalom a térségben.

A független Transkei Köztársaság lehetősége a Dél-afrikai Köztársaság legitimitását szolgálta volna, de nemzetközileg nem ismerték el, és még az Afrikai Egységsszervezet is elutasította az önálló országgként való elismerését. Már Transkei függetlenségének bejelentése előtt tárgyalások kezdődtek arról, hogy az Indiai-óceán partján fekvő Port Saint

<http://www.un.org/en/decolonization/specialcommittee.shtml> és az 1514. nyilatkozat szövegét lásd

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514%28XV%29 (Megnyitva 2013. május 10.)

¹² Reddy, Enuga Sreenivasulu.: NATO and South Africa, South African History Online, p. 3.

<http://www.sahistory.org.za/archive/nato-and-south-africa-enuga-s-reddy> (Megnyitva 2013. május 9.)

¹³ Nem újszerű gondolat tehát a NATO felelősségi területen kívüli művelete, akár a Balkánt, a Földközi-tenger térségét, Irakot, vagy Afganisztánt vesszük figyelembe.

¹⁴ Az egyezmény értelmében a brit haditengerészet feladta a simonstowni haditengerészeti bázist, és átadta a parancsokságot a Dél-Afrikai Haditengerészetnek. Cserébe Dél-Afrika ígéretet tett arra, hogy a brit hadihajók használhatják a kikötőt. Megállapodtak, hogy a következő nyolc évben Dél-Afrika brit hadihajókat is vásárolhat. A britek miután kivonták a hadiflottát az Indiai-óceánról fokozottan függttek a dél-afrikai védelmi szerepvállalástól. Az angol kormány 1975. június 16-án felmondta az egyezményt. A brit flotta ennek ellenére azonban időről-időre használhatta a dél-afrikai kikötőket, kivéve a Falkland-szigeteki háború (1982. március-június) idején.

¹⁵ „102. cikk

1. Az Egyesült Nemzetek bármely tagja által a jelen Alapokmány hatálybalépése után kötött minden nemzetközi szerződést és megállapodást a Titkárságnál a lehető leghamarabb be kell iktatni és a Titkárságnak azt közzé kell tennie.
2. Olyan nemzetközi szerződésre, vagy megállapodásra, amelyeket a jelen cikk 1. pontja rendelkezéseinek megfelelően nem iktattak be, a szerződésben vagy megállapodásban részes felek az Egyesült Nemzetek egyetlen szerve előtt sem hivatkozhatnak.

¹⁶ Declaration on Atlantic Relations issued by the North Atlantic Council ("The Ottawa Declaration")

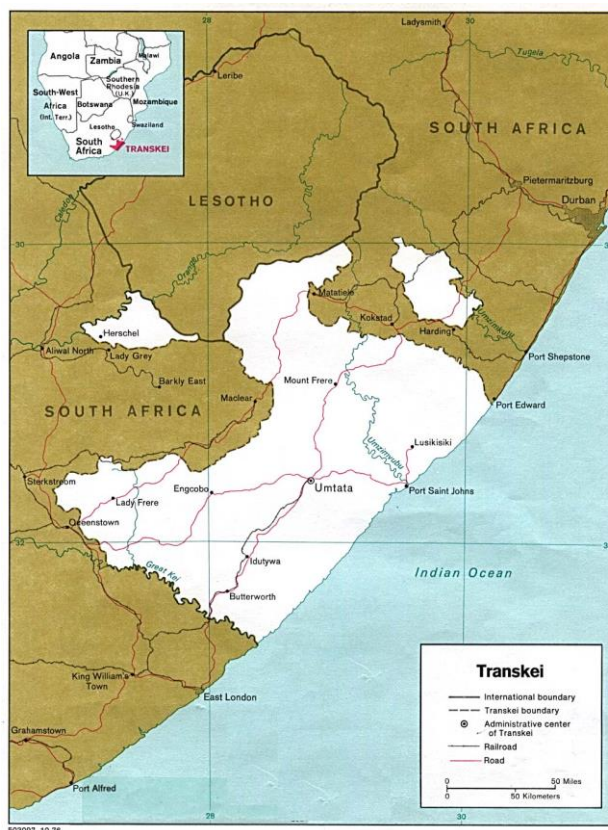
lásd http://www.nato.int/cps/en/SID-9B4ABEDF-17FE523A/natolive/official_texts_26901.htm? (Megnyitva 2013. május 9.)

SIPOS Alexandra

Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám

Johns-ban amerikai haditengerészeti bázist hoznak létre. Transkei függetlenné válása és az ott létesítendő bázis megoldotta volna a Dél-afrikai Köztársaság ellen irányuló amerikai fegyverembargó problémáját.

2. sz. ábra Transkei és Port Saint Johns

(Forrás: The University of Texas, Perry-Castañeda Library Map Collection

http://www.lib.utexas.edu/maps/africa/transkei_78.jpg)

NATO ÉS A DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTTI KAPCSOLATRENDSZER A HIDEGHÁBORÚ UTÁN

Az apartheid rezsim idején a Dél-afrikai Köztársaság legnagyobb katonai támogatói, fegyverszállítói Izrael mellett az USA, Nagy-Britannia, a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, Olaszország és Belgium voltak.¹⁷ 1974 végén az ENSZ-ben a nyugati hatalmak a szervezetből történő kizárását akadályozták meg. 1975 júniusában a Namíbiáról szóló BT tanácskozás során ismételten három vétóval (USA, Nagy-Britannia, Franciaország) akadályozták a Dél-Afrika elleni kötelező érvényű fegyverembargóról szóló határozatot.

A hidegháború végével és az 1994-es Dél-Afrikában megrendezett demokratikus, szabad választások átformálták az ország és a NATO kapcsolatrendszerét. A dél-afrikai fegyveres erők első közvetlen kapcsolata a NATO-val 2005-ben kezdődött. 2005-2007 között az Afrikai Unió kérésére a szudáni műveletéhez stratégiai légi szállítási képességet nyújtott

¹⁷ Rozoff, Rick: NATO Of The South: Chile, South Africa, Australia, Antarctica, Global Research, May 31, 2009
<http://www.globalresearch.ca/nato-of-the-south-chile-south-africa-australia-antarctica/13788> (Megnyitva 2013. március 1.)

(AU's Mission in Sudan, AMIS), amit légi- és tengeri szállítási segítségnyújtás követett az Afrikai Unió szomáliai műveletében. 2007 óta pedig szakértőkkel segíti az Afrikai Készenléti Erők (African Standby Forces, ASF) kialakítását.¹⁸

2007 augusztusában a NATO haditengerészeti csoport (Standing Naval Maritime Group 1, SNMG1), amely amerikai, kanadai, német, holland és portugál hajókból állt kikötött Fokváros kikötőjében. A NATO-erők közös hadgyakorlatokat hajtottak végre a Dél-afrikai Köztársaság hadihajóival és tengeralattjáróival. Ez volt az első alkalom, hogy Dél-Afrika haditengerészete hazai vizeken külföldi erőkkel kiképző gyakorlatot hajtott végre. 2009 tavaszán a Dél-afrikai Köztársaság adott otthont a NATO Submarine Escape and Rescue Work Group (SMERWG) találkozójának Fokvárosban. Dél-Afrika, mint tengeralattjáróval rendelkező ország évek óta állandó tagsággal rendelkezik a SMERWG munkacsoportban. A dél-afrikai haditengerészet jelentős mértékben hozzájárul a Szövetség és a nem-NATO országok haditengerészetei közötti együttműködéshez és a kölcsönös interoperabilitás kialakításához.¹⁹

AZ AFRIKAI AKADÉMIAPARANCSNOKI KONFERENCIA

Az Afrikai Akadémiaparancsnoki Konferencia a NATO Akadémiaparancsnokok Konferenciája²⁰ mintájára jött létre. Az afrikai kontinens országai közötti oktatási és kiképzési együttműködésnek és kezdeményezésnek a Dél-afrikai Köztársaság a fő támogatója, meghatározó szerepe volt az Afrikai Akadémiaparancsnoki Konferencia megalapításában.²¹

A Konferencia legfontosabb célkitűzése a kontinens oktatási intézményei közötti harmonizáció, az interoperabilitás, a közösségtudat formálása, az egységesítés és az együttműködés elősegítése és fejlesztése, annak érdekében, hogy hozzájáruljanak a többnemzetiségű, összhaderőnemi és több szervezetet magába foglaló Afrikai Készenléti Erő béketámogató műveleteihez, és egyben az afrikai kontinens békéjéhez és biztonságához.²²

A hidegháború lezárásával a biztonság fogalma kiszélesedett, és bővült a biztonsági kockázatok sora. A változással az oktatásnak és a kiképzésnek is lépést kell tartania, mert minden ország haderejében fontos a személyi állomány felkészültsége, képzettsége és kiképzettsége.

A Dél-afrikai Köztársaság volt az első Afrikai Akadémiaparancsnoki Konferencia házigazdája, melynek témája: *A katonai oktatás fejlesztése és átalakítása, hozzájárulása Afrika biztonságához* volt. A hosszú távú előrelátás, a felhalmozott tapasztalatok, az afrikai kontinensen belüli és a nemzetközi információcsere új és hatékony segítséget nyújthatnak a konferencia célkitűzésének eléréséhez.

NATO ÉS A GLOBÁLIS PARTNERSÉG – A DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG, MINT A NATO PARTNERE?

A NATO fennállásának első negyven évében meghatározó volt a globális bipoláris nemzetközi rendszer egyensúlyának fenntartása és a konfliktusok diplomáciai úton történő rendezése. A Szövetség a hidegháború után nyitott a Varsói Szerződés közép- és kelet-európai tagországai felé, együttműködést, katonai és diplomáciai kapcsolatokat kialakítását kezdeményezve. A NATO a felbomló kétpólusú világ okozta biztonsági vákuumot próbálta csökkenteni azáltal, hogy folyamatosan bővítette a partnerségi kapcsolatait. Először a Partnerség a Békéért és Mediterrán Párbeszéd kezdeményezést hozták létre 1994-ben, majd 2004-ben megalapították az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezést.²³

¹⁸ African Standby Force, <http://www.africa-union.org/root/au/AUC/Departments/PSC/Asf/asf.htm>, (Megnyitva 2013. január 20.)

¹⁹ Rozoff, Rick i.m.

²⁰ A NATO akadémiaparancsnoki konferenciájáról lásd Klára Siposné Kecskeméthy: History of the Conference of Commandants, AARMS, Volume 6, Issue 2, 2007. p. 281-299., Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO-tagállamok katonai akadémiái parancsnokainak konferenciája, Humán Szemle, 2006. 3. szám 44-61. o.

²¹ Lásd African Conference of Commandants hivatalos honlapját <http://www.acoc-africa.org/> (Megnyitva 2013. március 30.)

²² A kezdeményezésről részletesen lásd Sipos Alexandra-Siposné Kecskeméthy Klára: Az Afrikai Akadémiaparancsnoki Konferencia múlt, jelen, jövő, Európai Tükör, 2010. XV. évfolyam 9. szám. 66-71. o.

²³ A NATO partnerségi kapcsolatainak elemzését lásd Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO partnerségi kapcsolatainak áttekintése, Hadtudomány elektronikus szám, 2012. 1-16. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOS Alexandra

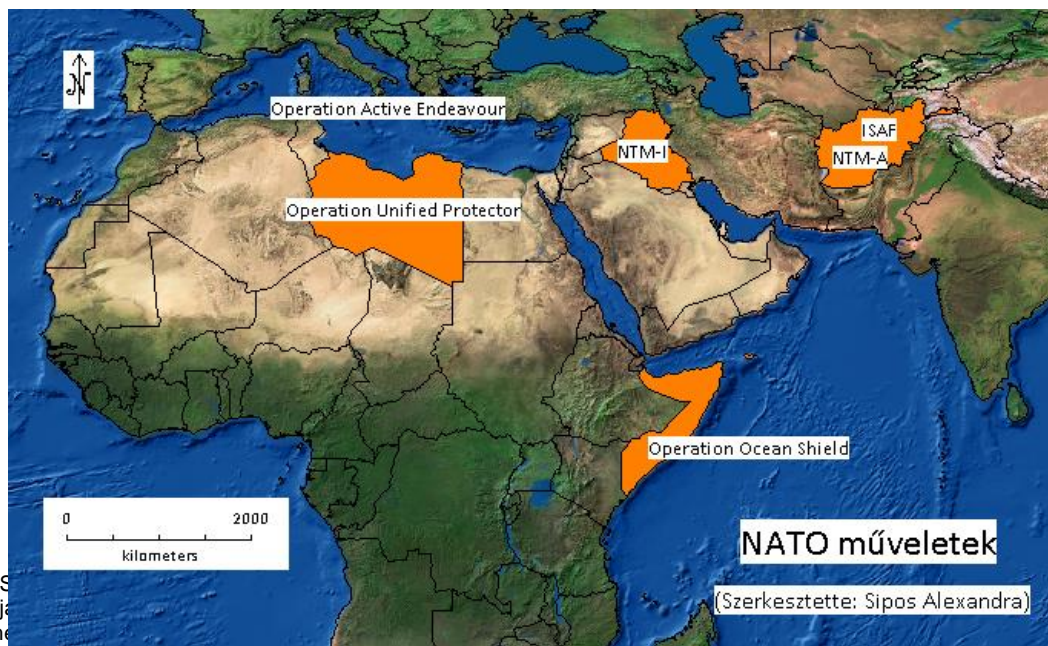
Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám

A NATO 2011 áprilisában a NATO-külgymiszterek hatékonyabb és rugalmasabb partnerségi politikát, a Berlin Partnerségi Csomagot (Berlin Package) fogadták el.²⁴ Az új partnerségi politika a meglévő és a potenciális partnerek számára lehetővé teszi, hogy az érdekeik, képességeik és szándékaik szerint alakíthassák a NATO-hoz fűződő kapcsolatrendszerüket.

Az új partnerségi politika új dimenziókat nyitott meg a Partnerségi Együttműködési Menü (Partnership Cooperation Menu, PCC), és az Egyéni Partnerségi és Együttműködési Program (Individual Partnership and Cooperation Programme, IPCP) segítségével. Az új partnerség a NATO műveletek támogatását, a nemzetközi biztonság kiterjesztését, a liberális demokratikus értékek védelmét, és a NATO-tagságra történő felkészülést is szolgálja.²⁵ Ez azt jelenti, hogy az új globális partnerség keretén belül a NATO a Föld bármely kontinensén és régiójában fekvő állammal együttműködik a demokratikus értékek és elvek mentén is, valamint a nemzetközi biztonság és bizalom erősítése érdekében is.

A Dél-afrikai Köztársaság a rendszerváltás után jelentős politikai, gazdasági és katonai hatalommá vált, a G-20 tagságnak és BRICS országgként, valamint az Afrikai Unió belüli vezető szerepének köszönhetően. A fent említett tényezők miatt az ország a jövőben az afrikai kontinens biztonságának biztosítása érdekében jelentős szerephez jut. Emiatt a NATO és a Dél-afrikai Köztársaság között a kapcsolatok fokozatos kiépítése és szélesítése várható. Csak az idő és a felhalmozódott tapasztalatok mutatják meg, hogy az eltérő földrajzi fekvés, történelem, kultúra, gazdasági fejlettség, nemzeti érdekek és politikai prioritások, a fegyveres erők nagysága stb. ellenére a globális partnerség hogyan működik.

A NATO eddig három misszióban volt érdekelt az afrikai kontinensen, a Földközi-tenger térségének biztonságát szavatoló Operation Active Endeavour művelet,²⁶ a Szomáli-félsziget és az Ádeni-öböl környéki kalózkodás elleni Operation Ocean Shield művelet,²⁷ valamint a fegyverembargó és repüléstilalmi zóna betartását, a polgári lakosság és a lakott területek védelmét szolgáló a líbiai NATO légitámaszpontban, az Operation Unified Protector²⁸ művelet.

<http://mhtt.eu/hac>

nyezésről lásd S
60-68.

²⁴ A Berlin Pac
PERCEPTIONS, S

(Megnyitva 2013. j
²⁵ Active engagem

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_04/20110415_110415-Partnership-Policy.pdf (megnyitva 2013. január 23.)

²⁶ A művelet részleteiről lásd a NATO hivatalos honlapját http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm (Megnyitva 2013. február 4.)

²⁷ A művelet részleteiről lásd a Szövetség Műveleti Főparancsnokságának honlapját <http://www.aco.nato.int/page208433730.aspx> (Megnyitva 2013. február 4.)

²⁸ A műveletről lásd a NATO hivatalos honlapját, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/71679.htm> (Megnyitva 2012. december 30.), valamint a NATO afrikai szerepvállalásáról lásd Marsai Viktor 2012. szeptember 10-én megjelent cikkét, A NATO szerepvállalása Afrikában I., <http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1228> (Megnyitva 2012. december 21.)

3. sz. ábra Afrikai és ázsiai NATO műveletek 2011-ben

(Szerkesztette: Sipos Alexandra)

Valószínűsíthető, hogy a csökkenő afganisztáni NATO szerepvállalással párhuzamosan az afrikai kontinensen növekedni fog a jelenléte. Ezt támasztja alá egyes NATO országok aktív szerepvállalása Maliban a válságkezelésben. Ez az afrikai jelenlét mindenképpen szorosabb együttműködést igényel az Afrikai Unióval, és a válság megelőzésében, válságkezelésben, valamint a mediációban nagy tapasztalattal rendelkező Dél-afrikai Köztársasággal is.

Ez az együttműködés nem lesz konfliktusoktól és érdeellentétektől mentes, tekintettel arra, hogy a NATO líbiai légi csapások kapcsán a Dél-afrikai Köztársaság az ENSZ BT ideiglenes tagjaként igennel szavazott, de később kétségei támadtak az akciót illetően. A NATO-nak Líbia esetében az ENSZ BT 1973. számú határozata²⁹ és mandátuma nyújtotta a legitimitációt, melyek alapján a légi műveleteket végrehajtotta. Zuma elnök és külügyminiszter-helyettese³⁰ úgy fogalmazott, hogy a NATO nem megfelelően használta a mandátumot, mert országa a béketeremtést támogatta a szavazatával, és nem az erőszakos eszközök alkalmazását.³¹ A Dél-afrikai Köztársaság elkötelezett az afrikai kontinens békéje és biztonsága, gazdasági-társadalmi fejlődése iránt, ezért együttműködik a kontinens országaival, hozzájárul az Afrikai Unió, a Dél-afrikai Fejlesztési Közösség és egyéb szervezetek erősítéséhez.

Megállapítható, hogy az afrikai kontinensen történő sikeres válságkezelés során megkerülhetetlen az Afrikai Unióval, és a Dél-afrikai Köztársasággal történő együttműködés. A NATO ezáltal nemcsak az afrikai kontinens békéjéhez és biztonságához járul majd hozzá, de egyben növeli Európa biztonságát is.

Kulcsszavak: NATO, apartheid, Cape Route-elmélet, Simonstown, Transkei, globális partnerség,

Keywords: NATO, apartheid, Cape Route theory, Simonstown, Transkei, global partnership

FELHASZNÁLT IRODALOM

Alden, Chris-Schoeman, Maxi: South Africa in the company of giants: the search for leadership in a transforming global order, International Affairs 89: 1, 2013 p. 111–129.

Cohen, Herman J.: NATO's Military Arm Starting to Look South Toward Africa, American Foreign Policy Interests, 28: 219–221, 2006

Flemes, Daniel: Regional power SA: Co-operativ hegemony constrained by historical legacy, Journal of Contemporary African Studies, Vol. 27, No. 2, April 2009, p. 135-157

²⁹UN security council resolution 1973 (2011) on Libya – full text

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/17/un-security-council-resolution> (Megnyitva 2013. március 20.)

³⁰ Speech by Deputy Minister of International Relations and Cooperation, Mr Ebrahim I Ebrahim, on the occasion of a Public Lecture on "Libya, the United Nations, the African Union and South Africa: Wrong Moves? Wrong Moves? Pretoria University, 15 September 2011. <http://www.dfa.gov.za/docs/speeches/2011/ebra0915a.html> (Megnyitva: 2013. április 7.)

³¹ Alden, Chris-Schoeman, Maxi: South Africa in the company of giants: the search for leadership in a transforming global order, International Affairs 89: 1, 2013 p. 111–129

HADTU DOMÁNYI SZEMLE

SIPOS Alexandra

Budapest, 2013.
6. évfolyam 2. szám

- Gretton, Peter: Sea Power in the Indian Ocean and South Atlantic, In: NATO and South Africa, 1969, Report, 23 p, South African Institute of International Affairs (SAIIA) <http://www.africaportal.org/dspace/articles/nato-and-south-africa> (Megnyitva 2013. május 3.)
- Jones, H. Warren: An Alliance for All Seasons, In: NATO and South Africa, 1969, Report, 23 p, South African Institute of International Affairs (SAIIA) <http://www.africaportal.org/dspace/articles/nato-and-south-africa> (Megnyitva 2013. május 3.)
- Kruls, H J: NATO and the Cape Sea Route , In: NATO and South Africa, 1969, Report, 23 p, South African Institute of International Affairs (SAIIA) <http://www.africaportal.org/dspace/articles/nato-and-south-africa> (Megnyitva 2013. május 3.)
- Oluoch, Fred: Deadline for African Standby Force now 2015, The EastAfrican, 2013. január 26.
<http://www.theeastafrican.co.ke/news/Deadline-for-African-Standby-Force-now-2015/-/2558/1676156/-/3yiaih/-/index.html>,
(Megnyitva 2013. február 25.)
- Reddy, Enuga Sreenivasulu: NATO and South Africa, South African History Online,
<http://www.sahistory.org.za/archive/nato-and-south-africa-enuga-s-reddy> (Megnyitva 2013. május 9.)
- Rozoff, Rick: NATO Of The South: Chile, South Africa, Australia, Antarctica, Global Research, May 31, 2009
<http://www.globalresearch.ca/nato-of-the-south-chile-south-africa-australia-antarctica/13788> (Megnyitva 2013. február 27.)
- Sipos Alexandra: A Dél-afrikai Köztársaság regionális biztonságpolitikai szerepvállalása napjainkban, ELTE, Budapest, 2013. 61. o. szakkolgozat
- Siposné Kecskeméthy Klára: A NATO partnerségi kapcsolatainak áttekintése, Hadtudomány elektronikus szám, 2012. 1-16. o.
http://mht.eu/hadtudomany/2012_e_Kecskemethy_Klara2.pdf (Megnyitva 2013. február 27.)
- Siposné Kecskeméthy Klára: The Mediterranean, Science and Military (Veda a vojenstvo), 2012. Ročník 7, Číslo 2., p. 60-68.
- Sipos Alexandra-Siposné Kecskeméthy Klára: Az Afrikai Akadémiaparancsnoki Konferencia múlt, jelen, jövő, Európai Tükör, 2010. XV. évfolyam 9. szám. 66-71. o.
- Smith, Patrick L.: Behind the „Cape Route Theory”, NATO flirts with South Africa, The Nation, September 24, 1977 p. 262-264.

INTERNETES HONLAPOK

- African Conference of Commandants <http://www.acoc-africa.org/> (Megnyitva 2013. február 21.)
- African Standby Force <http://www.africa-union.org/root/au/auc/departments/psc/asf/asf.htm>, (Megnyitva 2013. február 27.)
- South Africa, Country Studies, The Library of Congress US <http://memory.loc.gov/frd/cs/zatoc.html> (Megnyitva 2013. január 12.)